

Rytökallio-asemakaava
Ratasmäki asemakaavamuutos

Rytökallion ja Ratasmäen alueen eliöstö
LUONNOS 27.3.2025
TÄYDENTYY EHDOTUSVAIHEESSA

Forssan kaupunki maankäytön suunnittelu
täydennetty SWECO:n selvityksellä
2025

Alkusanat

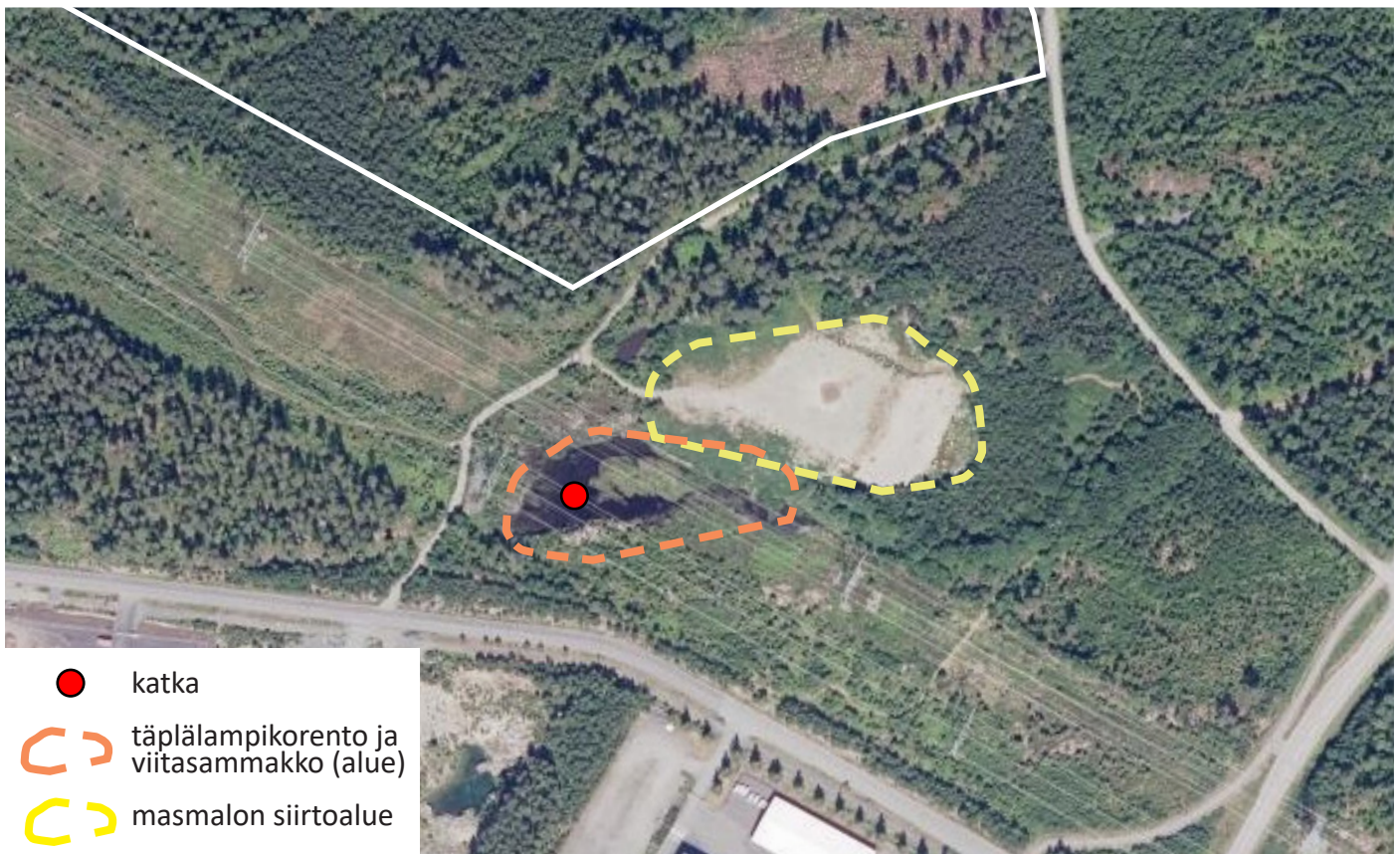
Tämä luontoselvitys on tehty palvelemaan vireillä olevaa Rytökallion ja Ratsmäen asemakaavatyötä Forssassa. Raportti käsittää kaupungin tekemän ja SWECO:ltä tilatun selvityksen sisällöt koottuna kokonaisuudeksi. Alueelta ei ole aiemmin tehty eliöstöselvityksiä. Kaupungin osalta maastokartoitukset ja potentiaalisten selvityskohteiden valinnan teki biologi Oskari Härmä. Sweco täydensi teollisuusalueiden selvityksiä viitasammakon osalta. Forssan kaupungilta työhön ovat osallistuneet kaupunginarkkitehti Sirkka Köykkä, kaavoittaja Sara Riekkö ja ympäristöpäällikkö Niina Salminen. Raportti on viimeistelty Forssan kaupungin maankäytön suunnittelussa.

Forssassa maaliskuussa 2025.

Rytökallion alueen eliöstö, kaupungin selvitys

Luontoselvityksen alueen lammikot ja kosteikot on käyty läpi kaupungin luontoselvityksen yhteydessä vuoden 2024 touko-kesäkuun aikana. Tarkasteltavat lajit ja alueet perustuvat biologi Oskari Härmän pitkäaikaiseen maaston tuntemukseen ja Suomen Lajitietokeskuksen Laji.fi-portaalin tietoihin, joita paikalliset luontoharrastajat ovat ilmoittaneet järjestelmään. Härmä kävi maastossa tarkastamassa potentiaaliset paikat. Katselmuksen perusteella nostettiin arvokohteeksi voimalinjan alla oleva lampi ja sen kaksi suojeltavaa lajia. Lisäksi lammesta löytyi katkoihin kuuluva mahdollinen vieraslaji, joka on tutkittavana. Löydetyt lajit on ilmoitettu myös Lajitietokeskuksen Laji.fi-portaaliin.

Paikallisten luontoharrastajien aiemmista Laji.fi:n toimitetuista havainnoista voidaan todeta, että tutkimusalueen monimuotoisin korentoalue on Rytökallion asemakaava-alueella voimalinjan alla oleva lammikko. Lammikkoon liittyy pienempiä lammikoita kosteikon pohjoispuolelta ja eteläpuolelta. Lammesta on löytynyt eri tarkasteluajoina 15 eri korentolajia. Voimalinjan alla olevasta lammikosta on löydetty luontodirektiivin liitteen IV (a) mukaan suojeltavat **täplälampikorento** ja **viitasammakko**. Luontoselvityksen pohjalta esitetään, että lammikot otetaan osaksi monimuotoisena kehitettävää laajempaa aluetta, jonne myös Rytökallion asemakaava-alueelta löydetyt, luonnonsuojelulla rauhoitetut masmalokasvustot siirretään Hämeen ELY-keskukselta saadun luvan mukaisesti.

Kuva 1. Voimalinjan alla oleva lammikko ja masmalon siirtoalue.

Lampi- ja siirtoalueen hyönteishavainnot (Laji.fi):

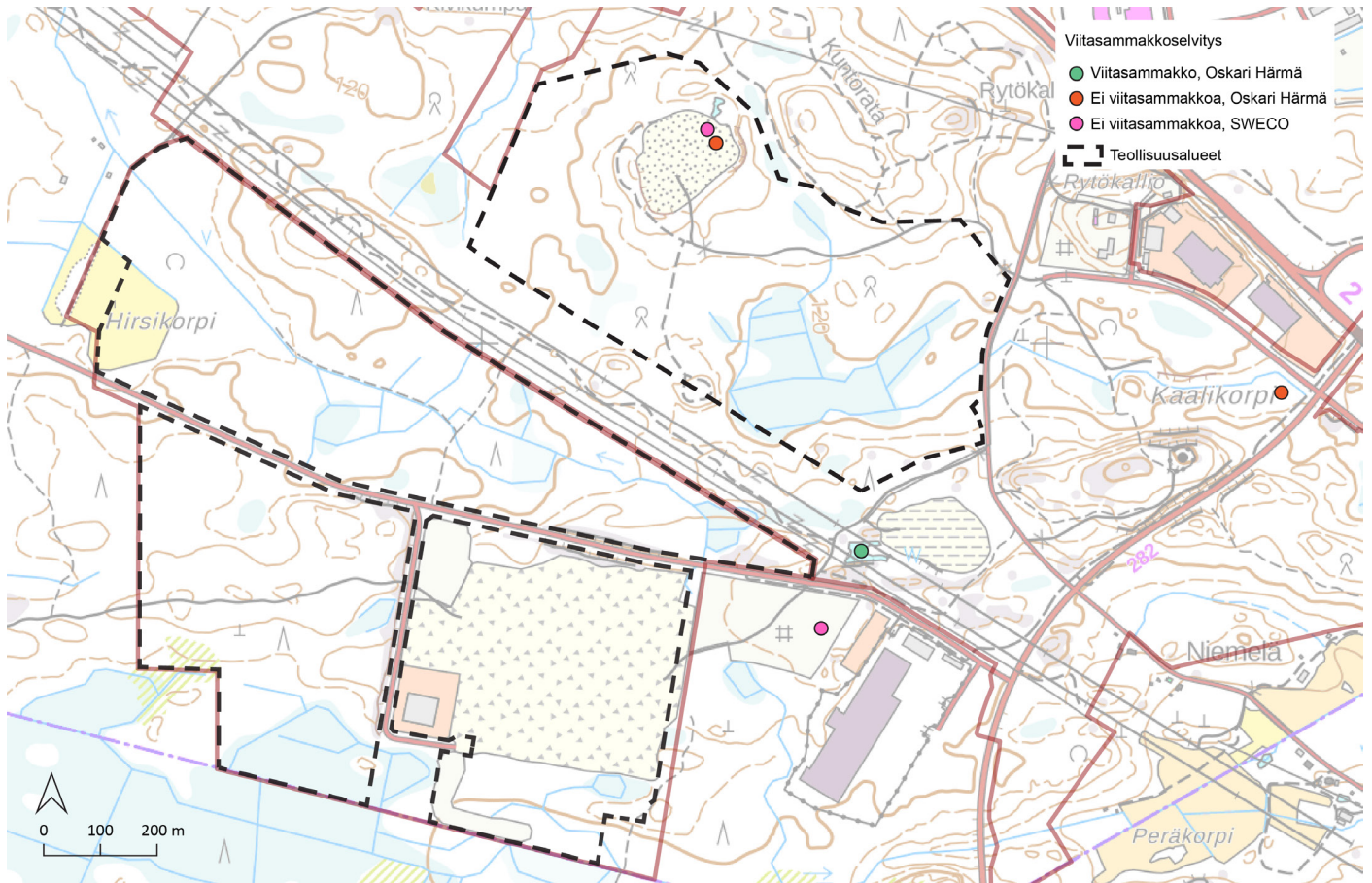
eteläntytönkorento — *Coenagrion puella*
hietahyppylude — *Saldula arenicola*
häiveperhonen — *Apatura iris*
isolampikorento — *Leucorrhinia rubicunda*
isosiiликäs — *Arctia caja*
keihästyönkorento — *Coenagrion hastulatum*
koivuposliinikas — *Pheosia gnoma*
kosteikkohyppylude — *Saldula saltatoria*
litteähukankorento — *Libellula depressa*
neidonkorento — *Calopteryx virgo*
osmankäämilude — *Chilacis typhae*

pikkulampikorento — *Leucorrhinia dubia*
ruskohukankorento — *Libellula quadrimaculata*
ruskoukonkorento — *Aeshna grandis*
siniukonkorento — *Aeshna juncea*
sirokeijukorento — *Lestes sponsa*
sirotyönkorento — *Coenagrion pulchellum*
tummasyyskorento — *Sympetrum danae*
täplälampikorento — *Leucorrhinia pectoralis*
vaskikorento — *Cordulia aenea*
välkekorento — *Somatochlora metallica*
Chaoborus obscuripes

Viitasammakkoselvityksen täydennys

Kaupungin tekemää viitasammakkoselvitystä täydentää **SWECO:n Viitasammakkoselvitys (eDNA): Suvi Hakulinen (FM), Heli Vainio ja Sini Burdillat (FM)**. Selvityksellä tarkasteltiin Ratasmäen kaava-alueen itäpuolella, asemakaava-alueen ulkopuolella olevaa potentiaalista viitasammakkoaluetta. Lisäksi tutkittiin eDNA analyysillä Rytökallion maa-ainesten ottoalueelle muodostunut lammikkoalue, jolta kaupungin maastoselvityksen tehnyt biologi Oskari Härmä ei myöskään ollut löytänyt viitasammakkoa.

SWECO:n Viitasammakon eDNA analyysin tulokset Rytökallion ja Ratasmäen kaava-alueilta: Analyysiraportin mukaan ” *The provided sample tested negative for the presence of Rana arvalis DNA* ”, eli näytteestä ei löytynyt viitasammakon DNA:ta. Voidaan todeta, että tutkimusalue ei ole lajin lisääntymisalue eivätkä alueen maankäytön muutokset vaikuta luontotyyppidirektiivin (92/43/ETY) liitteen IV a täytäntöönpanoon.

Kuva 2. Kaupungin ja Swecon viitasammakkoselvityksen tarkastelupaikat. Maastokartta Maanmittauslaitos.

Kirjoverkkoperhosselvitys

Paikallisten luontoharrastajien kanssa käydyn keskustelun perusteella kaupunki totesi, että selvitysalueella tai sen ympäristössä ei ole tehty havainnoja kirjoverkkoperhosesta (luontodirektiivin liitteessä IV (a) mainittu eläinlaji). Tammelassa tehdyt havainnot ovat vanjoja, eivätkä kuvaa nykytilannetta. Edellisen takia kaupungin arvioitiin, ettei ole tarpeen tehdä kirjoverkkoperhoselvitystä.

Sweco tarkasteli Ratasmäen alueen potentiaaliset kirjoverkkoperhosen esiintymisalueet.

Kirjoverkkoperhosselvitys (21.-22.8.2024): Heli Vainio (FM):

Kirjoverkkoperhosen (*Euphydryas maturna*); lähimmät havainnot ovat n. 7 km selvitysalueesta kaakkoon. Kirjoverkkoperhosselvityksen menetelmät perustuvat luontodirektiivin lajioppaaseen (Euroopan unionin luontodirektiivin liitteen IV lajien (pl. lepakot) esittelyt, Nieminen & Ahola 2017).

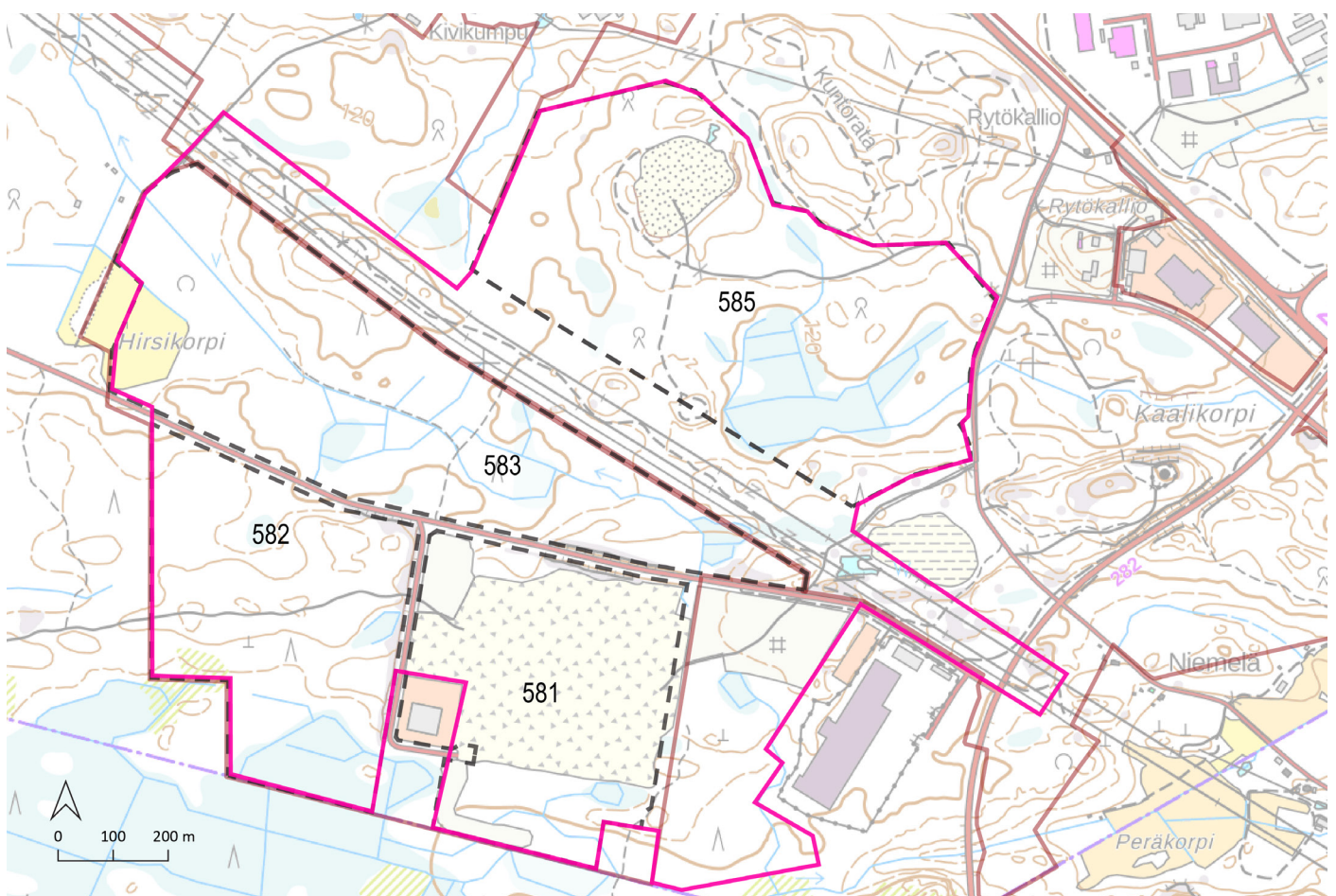
Alueella ei olla tehty aikaisempia kirjoverkkoperhosselvityksiä. Alueelta ei ole myöskään aikaisempia havaintoja lajista. Alue on kuitenkin lajille soveltuvaa elinympäristöä ja nämä soveltuvat elinympäristöt sijaitsevat hajallaan ympäri selvitysalueetta.

Selvityksen maastotyöt tehtiin 21.-22.8.2024. Selvityksen ajankohta määräytyi selvitysohjeiden (Nieminen & Ahola 2017) ja syksyn etenemisen mukaan. Maastotyöt aloitettiin vasta kun lajin toukkia oli havaittu muualla eteläisessä Suomessa (suullinen tieto kollegoilta). Maastoselvitysten suunnittelussa hyödynnettiin taustakarttaa, maastokarttaa ja ilmakehu-aineistoa. Koska alueen puustoisuus vaihtelee huomattavasti ja selvitysalueen eteläosissa (korttelissa 581) on tapahtunut viimeaikaisia muutoksia maankäytön vuoksi, valittiin menetelmäksi kävellä koko selvitysalue lävitse.

Soveltuvat elinympäristöt tarkastettiin kirjoverkkoperhosen ravintokasvien varalta ja havaitut kasvit tarkastettiin toukkien ja toukkapesien osalta. Mahdollisesti havaituista toukista tai toukkapesistä talletettiin seuraavat tiedot: havaintopaikan koordinaatit, havaintopaikan kuvaus, valokuva alueesta ja toukkapesistä ja toukkien/toukkanahkojen/ulosteiden lukumäärä. Havaittujen ravintokasvien sijainteja ei kirjattu ylös, koska havaituilla ravintokasveilla ei ole erityisestä statusta (uhanalaisuutta tai vastaavaa) eivätkä ravintokasvien populaatioiden sijainnit vaikuta alueen maankäytön muutoksiin.

Lajin yhtä ravintokasvia (*Melampyrum pratense*) havaittiin kaikkien metsien reunoilta ja nuorista metsistä, joissa oli harva puusto ja hyvät lämpöolosuhteet. Ravintokasveja ei havaittu lähes lainkaan tiheistä metsätaloukskäytössä olevista metsistä, tienvarsilta tai teollisuuskäytössä olevalta alueelta (kortteli 581).

Kirjoverkkoperhosen toukkia tai toukkapesiä ei havaittu selvityksessä.

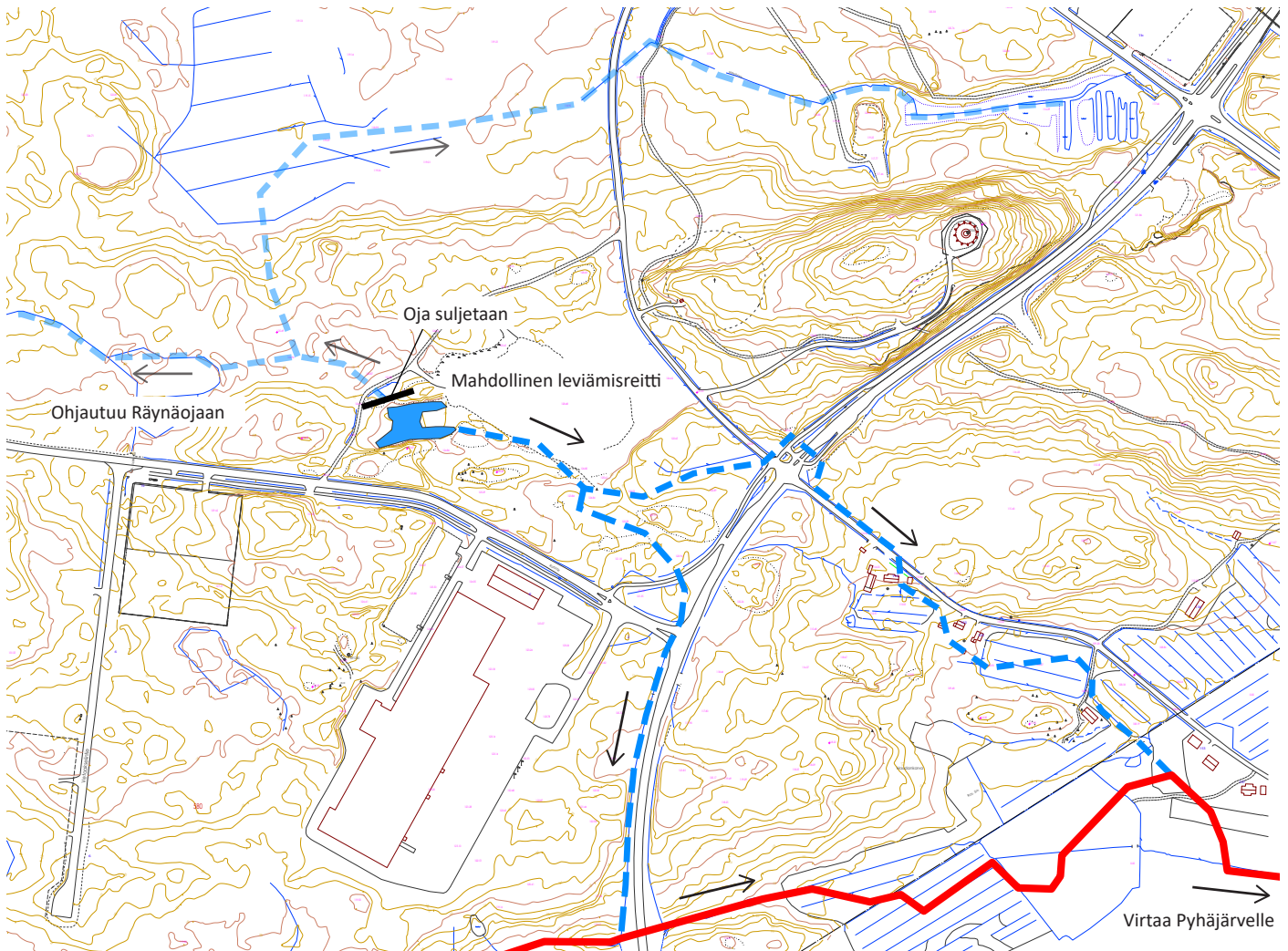

Kuva 3. Kirjoverkkoperhosselvityksen tarkastelualue. Maastokartta Maanmittauslaitos.

Vieraslaji: katka

Kaupungin luontoselvityksen maastokäynnin yhteydessä tehtiin voimalinjan alla olevasta lammikosta todennäköinen havainto vuonna 2024 (biologi Oskari Härmä): **katka** (*Crangonyx pseudogracilis*) (kuva 1). Katka on Suomelle uusi vieraslaji. Lammikko on laskuojattomassa painanteessa, jossa vesi pysyy ympäri vuoden.

Havainto on tutkittavana. Jos laji varmistetaan, on riski, että se äärimmäisten tulvien yhteydessä voisi jatkaa leviämistä ojaverkostoon ja niiden varrelle jääviin altaisiin sekä lopulta Pyhäjärveen ja Loimijokeen. On erittäin epätodennäköistä, että alueen vesi pääsisi virtaamaan alueelta eteenpäin, mutta tulvakynnysten ylittyessä mahdollisia leviämisreittejä on kaksi (kuva 4). Tarvittaessa tulvakynnystä voidaan nostaa.

Kuva 4. Mahdollisen katkan leviämisreitti voi syntyä äärimmäiseen tulva-aikaan.